

Nieuwe wegen, vaste waarden

Nieuwe wegen, vaste waarden (1995) is de titel van een CDA-rapport geschreven door het in 1994 ingestelde Strategisch Beraad onder voorzitterschap van Frans Andriessen. Na de verkiezingsnederlaag in 1994 vormde het de basis voor een proces van heroriëntatie. Het rapport was ook een belangrijk document in de proviandzak van Jan Peter Balkenende.

Direct na de verkiezingsnederlaag van 1994 stelde het CDA twee commissies in. De ene onderzocht de verkiezingsnederlaag, de andere, het Strategisch Beraad, richtte zich juist op de toekomst door een langetermijnvisie te ontwikkelen. Het CDA kwam niet in het nieuwe kabinet en daardoor was er ruimte voor een vrije herbronning die vanuit het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA werd gestimuleerd. Hoe kon de gebleken vertrouwensbreuk tussen de kiezer die voorheen wel en nu niet meer op het CDA stemde en het Binnenhof worden hersteld? Was het mogelijk het oude religieus geïnspireerde gedachtegoed te moderniseren en geschikt te maken voor het bedrijven van politiek in een meer gesecculariseerde samenleving? Het Strategisch Beraad, denkend aan een periode van vijftien jaar, kwam met strategische keuzes voor een christendemocratische langetermijnpolitiek.

Gebroken werd met het zogenaamde 'no nonsense' beleid. Er werd afstand genomen van de sterk economisch gekleurde beleidskeuzes en debatten over bezuinigingen. Sociale waarden komen namelijk in het gedrang als economie, concurrentie en markt alleen voorop staan. Creativiteit en wedijver brengen wel dynamiek in een samenleving, maar samenwerking en saam-

horigheid zijn minstens zo belangrijk. Duurzaamheid brengt de kwaliteit van de huidige samenleving en die van de komende generaties met elkaar in verband. Zonder sturing kan verrijking omslaan in verarming, wanneer commerciële overwegingen alles op zo groot mogelijke doelgroepen afstemmen. Flexibilisering van werk kan uitdraaien op tijdgebrek voor vrienden en familie. 'Wij willen geen toekomst waarin kinderen bij thuiskomst uit school weinig meer onthaal hebben dan de koelkast en de televisie', zo vermeldde *Nieuwe wegen, vaste waarden*.

Het Strategisch Beraad pleitte voor meer initiatief en verantwoordelijkheid van de burger in de gemeenschappen. Voor de overheid was een meer ondersteunende rol weggelegd. Er werd een lans gebroken voor de hervorming van de verzorgingsstaat. Internationale ontwikkelingen hadden geleid tot toenemende vrijheid en concurrentie. De overheid kon minder leunen op eigen gedetailleerde regels, sturing en controle. Mensen willen zélf verantwoordelijk zijn, zélf experimenteren, zélf ondernemen. Marktwerking was geen doel op zichzelf, maar een middel om een doel te bereiken. De overheid zou ingrijpen waar fundamentele waarden in het geding waren. Naast marktwerking was ook zekerheid

nodig, maar eerder een springplank dan een hangmat. Het Rijnlandse model behoefde aanpassing, maar zeker niet de slopershamer. Hier is het denken van Ab Klink (directeur van het WI) en Jan Peter Balkenende (secretaris van het Strategisch Beraad) herkenbaar. Balkenende had ook in zijn proefschrift (1992) gewaarschuwd voor de verstatelijking van het maatschappelijk middenveld. Ook is volgens sommigen in de pleidooien voor een veilige samenleving de hand van Piet Hein Donner (voorzitter van de WRR) herkenbaar. De overheid moest juist harder optreden op terreinen als politie en justitie, met name inzake drugs en illegale vreemdelingen. De internationale criminaliteit dreigde en de wereld was juist geen dorp. Het moest afgelopen zijn met het gedogen.

In het kader van een samenleving waarin ieder participeerde pleitte het rapport voor democratische vernieuwing. Met de keuze voor Balkenende als lijsttrekker in 2002 kwam het CDA met een zichtbare personificatie van de nieuwe weg en de vaste waarden. In een onrustig internationaal en nationaal klimaat wist Balkenende diverse verkiezingen te winnen met het pleidooi voor een 'waarden'volle samenleving.

Jan Willem Sap

1995

Literatuur

Balkenende, J.P. (2002). *Anders en beter. Pleidooi voor een andere aanpak in de politiek vanuit een Christen-democratische visie op de samenleving*.

Soesterberg: Aspect.

CDA (1994). *Rapport Evaluatiecommissie*.

Strategisch Beraad CDA (1995). *Nieuwe wegen, vaste waarden*.